Lingua Aragonensis

-3 (maxdubium) *Latinitas huius rei maxime dubia est. Corrige si potes. Vide {{latinitas}}.*

Lingua Aragonensis Aragonés	
IPA:	**[-]**
Taxinomia:	Linguae Indoeuropaeae Italica Romanica Italo-occidentalis Occidentalis Pyrenaeo-Mozarabica Pyrenaea **Aragonica**
Locutores:	30 000
Sigla:	1 an, 2 arg, 3 arg
Status publicus	
Officialis	regio Aragoniae, Hispania
Privata	permultae civitates
Litterae:	
Scriptura:	Latina
Procuratio:	*nulla*

Familiae linguisticae coloribus Vicipaedicis pictae

Lingua Aragonensis (ipse lingua: *Aragonés*) est lingua Romanica quam nunc circa 10 000 homines in Osca provincia, Aragonia, Hispania loquuntur.

Index

Historia

Aragonica lingua orta est circa saeculo VIII ut unus inter multas dialectos Latinas qui in Pyrenaeis in substrato forti Vasconico expediverunt. Regnum originale Aragoniae (formatum a comitatibus Aragoniae, Ripae curtiae, et Sobrarbia) progressive a montibus ad Meridiem se expandit, Mauros ulterius in *Recuperatione* repelens et linguam Aragonicam diffundens.

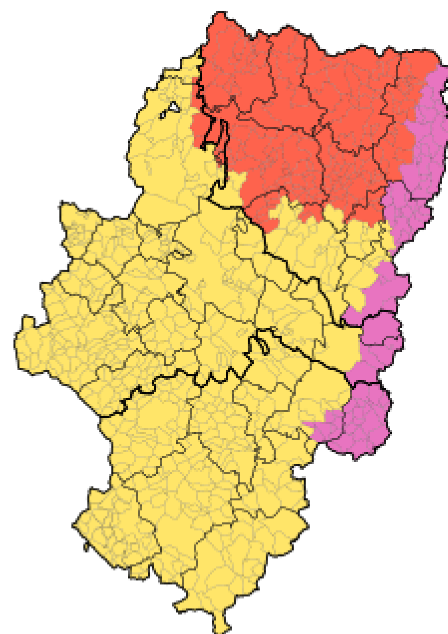
Unio Regni Aragonensis cum Comitatibus Catalanicis sub eodem rege "significavit quod" haec territoria heterogenea linguistice erant; Catalanice loquebantur Oriente et Aragonice Occidente. Etiam lingua Catalana expandit in territoriis novis quae a Mauris victa erant: Baliares et regnum novum Valentiae. "Recuperatio" Aragonensis ad Meridiem in regno Vergiliae finivit, quod ab Iacobo I ad regnum Castellae cessum velut dos principissae Aragonensis.

Diffusio linguae Castellanae, sive linguae Hispanicae, ut lingua communis in paeninsula, iuxta "protectionem" ab ea qui lingua Aragonica pro lingua Catalana effecit, "significavit quod" recessio ulterior sequeretur. Eventum cardinale in historia Aragonensi fuit quando Ferdinandus I (rex Aragonum) sive Ferdinandus Anticariae saeculo 15 rex Castellensis institutus est.

"Annexio" Aragoniae ad Castellam et abolitio progressiva totius capacitatis autonomae a saeculo XVI "significavit quod" dum semper lingua Aragonica late locutum est solummodo in usu colloquiali ruralique, sed nobilitas linguam Hispanicam "legerunt ut insigne potestatis." Summum abolitionis linguae Aragonicae attentum est in regimene Francisci Franci saeculo XX. Discipuli utentes linguam Aragonicam in scholis afflicti sunt, et "legislatio" interdixit docere aliam linguam, excepta lingua Hispanica.

Democratia constitutionalis quae anno 1978 a populo electa est significavit augmen operum litterariorum et studiorum linguae Aragonicae.

Distributio geographica

Chartula Aragoniae, linguas monstrans: linguam Aragonicam (rubram colore) in septentrionali parte, linguam Catalanam (violaceam) in orientali parte, linguam Castellanam (viridem) in maiore parte

Lingua Aragonica usque hodie fabulatus est in montibus Aragonensibus Pyrenaeis, in comitatibus Submontani, Sobrarbia, et Ripae Curtiae.

Urbes et oppida ubi hodie loquentes Aragonice adsunt: Osca, Gradus Ripae Curtiae, Montiso, Barbastrum, Fontes, Hecium, Stadella, Venasca, Sabiniacum, Iaca, Planum, Ansotum, Ebillinum, Brotum, et Gradus Submontanus.

Dialecti

- Aragonica Occidentalis
- Aragonica Centralis
- Aragonica Orientalis
- Aragonica Meridionalis

Phonologia

Mutationes historicae

- O, E aperta in [we], [je] diphthongizant:
  - VET'LA > **Viella** (Hispanice *vieja*, Catalane *vella*)
- -E finale perditur:
  - GRANDE > **gran**
- F initiale conservatur:
  - FILIU > **fillo** (Hisp. *hijo*, Cat. *fill*)
- Iota Romanicum (a GE-, GI-, I-) resultat in **ch** [tʃ]:
  - IUVEN > **choven**
  - GELARE > **chelar** (Hisp. *helar*, Cat. *gelar*)
- -ULT-, -CT- resultat in [jt]:
  - FACTU > **feito** (Hisp. *hecho*, Cat. *fet*)
- -X-, -PS-, -SCj- resultat in **x** [ʃ]:
  - COXU > **coixo** (Hisp. *cojo*, Cat. *coix*)

- -Lj-, -C'L-, -T'L- resultat in **ll** [ʎ]:
  - MULIERE > **muller** (Hisp. *mujer*, Cat. *muller*)
  - ACUT'LA > **agulla** (Hisp. *aguja*, Cat. *agulla*)
- -B- in verbis imperfectis conservatur:
  - **teneba** (*tenebat*, Hisp. *tenía*, Cat. *tenia)*

Bibliographia

- George Wallace Umphrey, "Aragonese Texts, now edited for the first time" in *Revue hispanique* vol. 16 (1907) Textus apud archive.org (http://archive.org/stream/aragonesedialect00umphuoft#page/n53/mode/2up)
- George Wallace Umphrey, *The Aragonese Dialect*. Seattle, 1913 Textus apud archive.org (http://archive.org/details/aragonesedialect00umphuoft)

Nexus externi

- *Ethnologue:* Commentarium de lingua Aragonica (http://www.ethnologue.org/show_language.asp?code=AXX) (Anglice)
- Sociedat de Lingüistica Aragonesa (http://www.sociedat.es.tl)
- Consello d'a Fabla Aragonesa (http://www.consello.org)
- Arredol (http://www.arredol.com) - Diario digital en aragonés

Linguae Romanicae

Anglo-Normannica · Auridunica · Aragonensis · Aromanica · Arpitanica · Asturiana · Burgundica · Caesariaca · Campanica · Catalana · Corsa (Gallurica, Sassarensis) · Cispadana · Dalmatica · Dacoromanica (Moldovica, Valachica) · Extremadurensis · Fala · Franco-Comitatina · Francogallica · Foroiuliensis · Gallaica · Gallonica · Guernesica · Lingua Haitiana · Hispanica (Castellana) · Insubrica · Istrica · Istro-Romanica · Italiana (Tusca litteraria) · Iudaeo-Francogallica · Iudaeo-Italiana · Latina Dolomitica · Iudaeo-Hispanica · Legionensis · Ligustica (Monoecensis) · Lotharingica · Lusitana · Megleno-Romanica · Mirandica · Moeso-Romanica · Mosarabica · Neapolitana (Aprutina, Bariana, Consentina, Daunia, Lucana, Molisina) · Normannica · Occitanica · Orobica · Pedemontica · Pictavo-Santonica · Picardica · Romancica · Romanensis · Sarda · Serquica · Shuadit · Sicula (Bruttia, Sallentina) · Tarentina · Venetica (Talica) · Vallonica